

Társadalmi aktivitás a kis- és nagyvárosokban – Az állampolgárok szerepvállalása és részvétele a lokális folyamatokban

Dr. Nárαι Márta
egyetemi docens
Széchenyi István Egyetem, AK, Szociális Tanulmányok
Tanszék

MRTT vándorgyűlés, Nagyvárad
2016. szeptember 15-16.

- Egy térség gazdasági fejlődése, versenyképessége, jóléte szempontjából ma már alapvetőnek tekintjük a **lokális közösségek** nem gazdasági jellemzőit is, mint például
 - a helyi civil társadalmat,
 - a formális és informális hálózatokat,
 - a területi identitást,
 - a helyi önkormányzatiság minőségét,
 - a lokális tacit tudásokat, képességeket

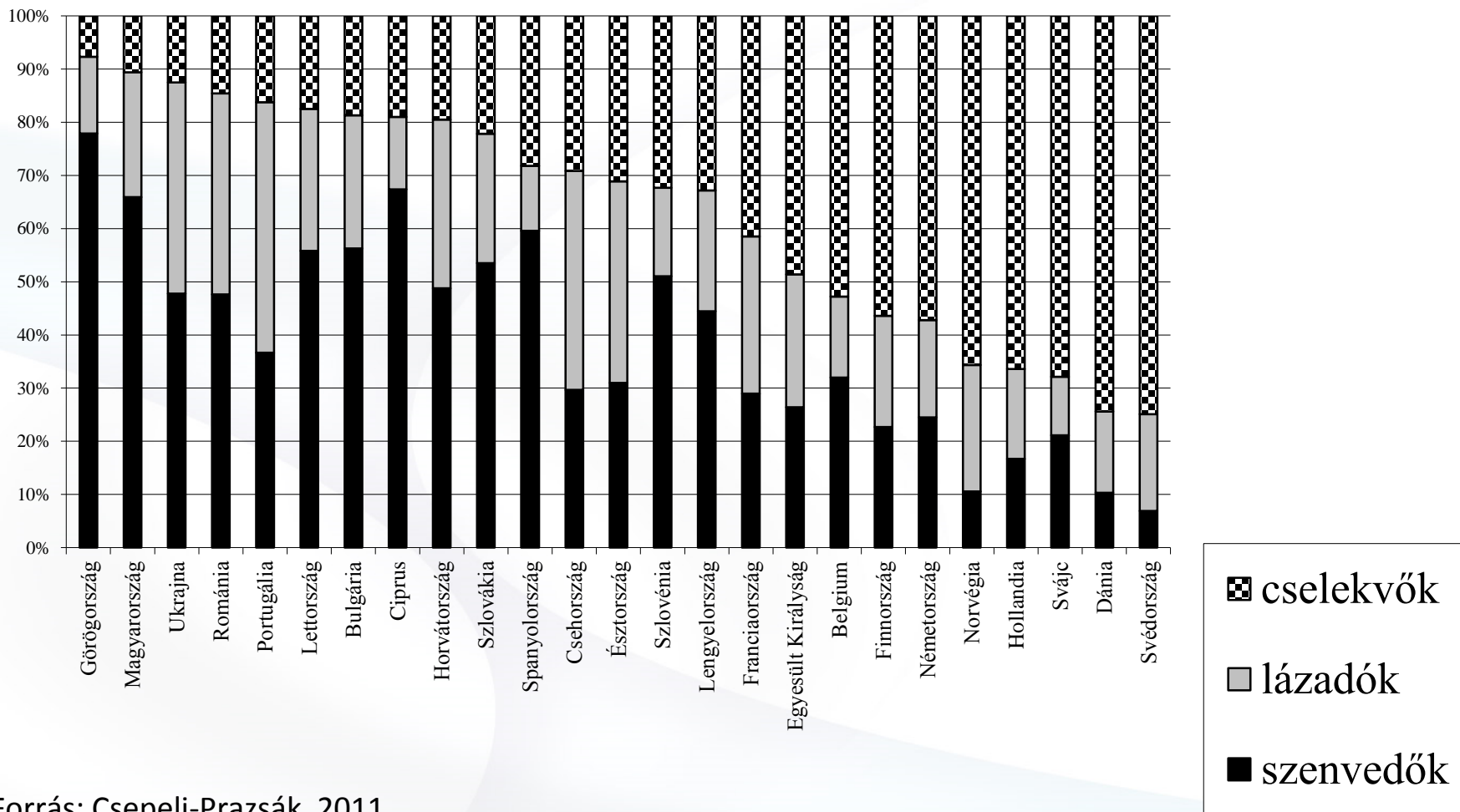
- Az előadás az állampolgárok aktivitása felől közelít e témakörhöz-
 - milyen szerepet tudnak vállalni az állampolgárok a területi-társadalmi folyamatokban
- Célom: bemutatni a társadalmi szerepvállalás – részvétel egyéni aspektusait
 - milyen társadalmi aktivitások jellemzőek és mennyire
 - érdekek képviselete, véleménynyilvánítás, helyi folyamatok, döntések befolyásolása, a közügyek alakítása, közösségi részvétel, civil/nonprofit szervezetekbe való bekapcsolódás, önkéntes tevékenység, adományozás
- Empirikus háttér: 2012-13-as kérdőíves kutatás – országos: 1071 fő
nem reprezentatív

- Egy jól működő társadalomhoz és gazdasághoz aktív állampolgári léte van szükség,
 - az egyén tudatos alakítója, formálója legyen a helyi társadalom, közösség életének, folyamatainak.
- Mi kell ehhez
 - az embereknek fel kell ismerniük, hogy nem csak egyéni szinten kell gondolkodni, hanem közösségi szinten is,
 - fel kell ismerniük, hogy a szűkebb-tágabb közösségükben és környezetükben zajló folyamatok nem rajtuk kívül álló dolgok, azokat nemcsak elszenvedni, eltűrni kell/lehet, hanem **alakítani, befolyásolni** is,
 - Meggyőződés: hisznek is ebben
 - megfelelő politikai kultúra: azoknak a tudásoknak és készségeknek, képességeknek a megléte, amelyek alkalmassá teszik az embereket a hatékony érdekérvényesítésre, befolyásolásra, részvételre, a köz ügyeinek alakítására

- Az aktivitás, cselekvő részvétel alapján Paul Magnette (2003) három csoportba sorolja az embereket:
- Nagyon aktívak csoportja, ők mindenben benne vannak,
- Akik semmiben sincsenek benne – passzívak csoportja
- A kettő csoport között vannak azok, akik se nem túl aktívak, de teljesen nem is passzívak
 - pl. eljárnak szavazni és érdeklődnek pl. a helyi közügyek iránt, de önmaguk nem lépnek fel kezdeményezőként, másokra hagyják azokat a dolgokat, amelyek túl nagy aktivitást, intenzív szerepvállalást kívánnának meg.

- 2008-as európai összehasonlító vizsgálat (The European Social Survey) kategorizálása:
- **Cselekvők:** életük középpontjában önmaguk állnak, de önmagukon túli célok megvalósítására vállalkoznak másokkal együttműködve
- **Szenvedők:** nem használják ki a cselekvő élet lehetőségeit, inkább elszenvedői a körülöttük lévő világnak
- **Lázadók:** hitüket veszített, mindenben kételkedő, a társadalmi értékeket elutasító emberek
- A csoportokba sorolás több értékdimenzió (altruizmus, individualizmus, konformizmus, tolerancia, munkahelyi autonómia, etatizmus) feltárására irányuló kérdésekre adott válaszok alapján mentén történt

A „cselekvők”, a „lázadók” és a „szenvedők” megoszlása az egyes európai országokban, 2008 (%)

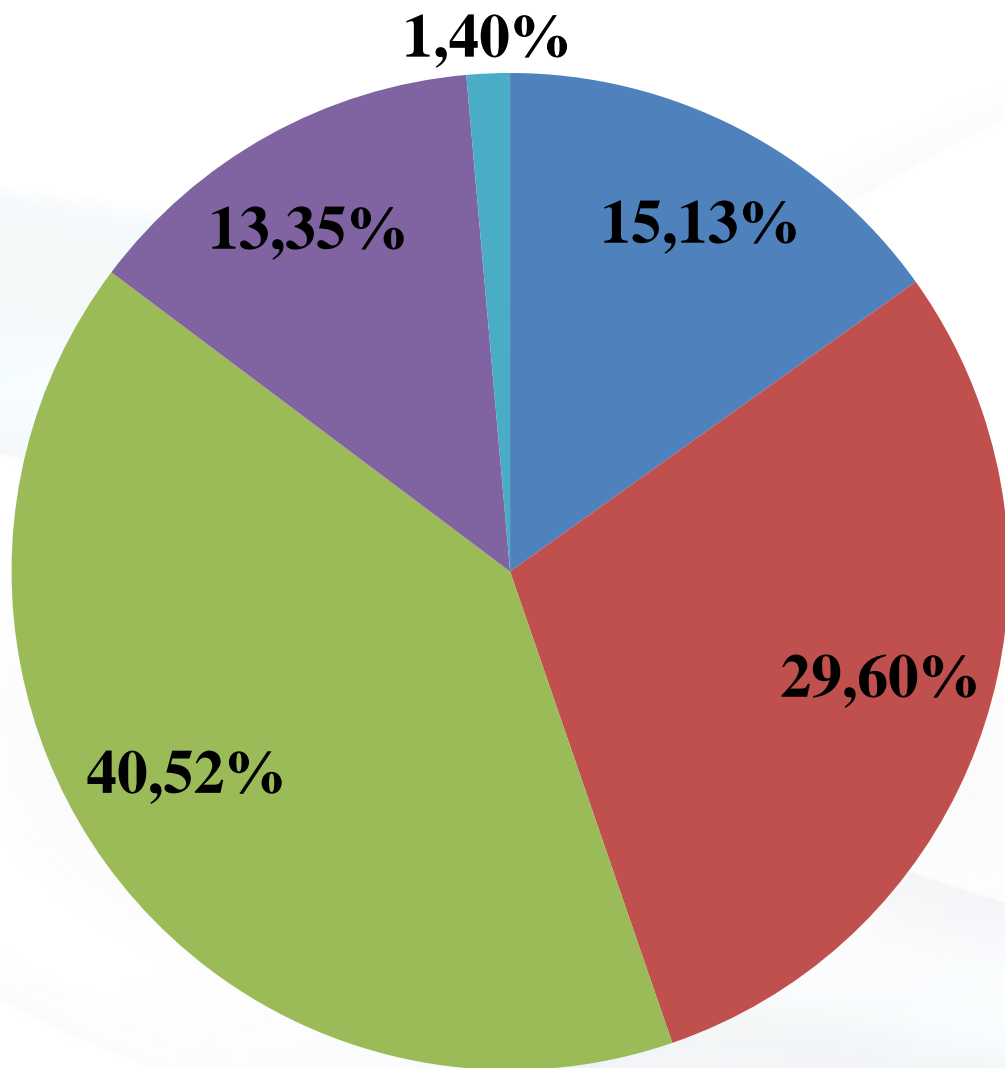

Forrás: Csepeli-Prazsák 2011

Társadalmi szerepvállalás/felelősségvállalás vizsgált egyéni színterei

Társadalmi szerepvállalási forma		Előfordulási gyakoriság (%)
Társadalmi szervezetekben való tagság, részvétel	civil szervezetben (is)	40,4
	csak vallási közösségben	3,1
	sehol sem	53,9
Önkéntesség	végez önkéntes munkát	23,2
	korábban végzett önkéntes munkát, de jelenleg nem	19,8
	sosem végzett önkéntes munkát	55,5
Közösségi kezdeményezésekben való részvétel	részt vett/vesz	61,2
	sosem kapcsolódott be	38,8
Adományozás	csak pénzadomány	16,6
	csak természetbeni adomány	14,1
	mindkettő	18,1
	<i>összességében az adományozók aránya</i>	48,8
	nem adományoz	48,9
Személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlása nonprofit szervezetek számára	amióta adót fizet, minden évben felajánlotta	46,2%
	felajánlja, de nem minden évben	12,0%
	sosem ajánlotta még fel	11,4%
	nem fizet adót	30,4%
Társadalmi részvétel hagyományos eseményein való érdekérvényesítés	csak népszavazáson és/vagy választáson vett részt	48,3
	közmeghallgatáson és/vagy lakossági fórumon és/vagy tiltakozási megmozduláson is részt vett már	39,8
	<i>összességében a résztvevők aránya</i>	88,1
	semmin nem vett részt	10,3
Véleménynyilvánítás: <i>Élt-e a lehetőséggel, ha az önkormányzat kikérte a véleményét?</i>	Elmondta a véleményét	23,1
	Visszautasította a lehetőséget	1,6
	Érdektelen volt a lehetőséggel kapcsolatban	3,5
	Az önkormányzat nem kérte ki a véleményét eddig még semmiben	71,7

Társadalmi aktivitás és passzivitás - összevont mutató

- Nagyon aktív: 6-7 szerepvállalási forma
- Inkább aktív: 4-5 szerepvállalási forma
- Gyenge aktivitás: 2-3 szerepvállalási forma
- Inkább passzív: 1 szerepvállalási forma
- Teljesen passzív: egyik sem jellemző

- Szignifikáns hatással bír
 - **az életkor,**
 - az iskolai végzettség,
 - a családi állapot,
 - a gazdasági státusz,
 - a jövedelmi helyzet
- nem találtunk kapcsolatot
 - a nemmel
 - a lakóhely típusával

A kedvezőbb társadalmi helyzet aktívabb állampolgári léttel, cselekvő részvétellel és szerepvállalással jár együtt, míg a kedvezőtlenebb társadalmi pozíció jóval passzívabb magatartást eredményez

Mi kellene az aktívabb szerepvállaláshoz, részvételhez?

- A közös cselekvésre irányuló magatartás kialakulása egy demokratikus szocializációs folyamat:
- nemcsak cselekvési know-how-k elsajátításáról és gyakorlásáról van szó,
- Szemléletváltás: gondolkodás változása, attitűdváltás,

„a hallgatás, a belenyugvás, a közömbösség, a magánéletbe való visszahúzódás kultúráját kell felváltani a részvétel, az aktív közpolgári mivolt, a párbeszéd és az együttműködés kultúrájával” (Nagy Á. et al. 2014, 51).

- Az erre való törekvést, fogékonyságot a hatalmi szféra szereplőiben is ki kell alakítani.

- „Volt egyszer négy ember, név szerint: Mindenki, Valaki, Bárki és Senki. Egy szép napon szóltak Mindenkinek, hogy akadt egy fontos munka, sürgősen meg kell csinálni. Mindenki biztos volt benne, hogy Valaki megcsinálja. Bárki megcsinálhatta volna, viszont Senki se csinálta meg! Valaki dühös lett emiatt, mivel ez Mindenki dolga lett volna. Mindenki úgy gondolta, hogy Bárki megcsinálhatná, és Senki nem vette észre, hogy Mindenki kerüli a munkát. Végül Valaki lett, akit Mindenki okolt, amiért Senki nem csinálta meg azt, amit Bárki megtehetett volna.”

(Bodorkós et al. 2006:

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!